

Edgar Allan Poe (1809 – 1849): Skokan (Hop-Frog) s(1849)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje); 2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

3. Námět, témata, hlavní motivy; 4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

Nepoznal jsem člověka tak lačného žertování, jako byl král. Žil snad jen pro šprýmy. (...)

Na nějakou vybroušenost nebo, jak tomu říkal, „delikátnost“ vtipu si ovšem král nijak nepotrpěl.

Liboval si spíš v říznosti, rozvernosti žertu než v jeho duchaplnosti. (...)

Můj příběh je z doby, kdy dvorní šaškové nevyšli ještě úplně z módy. (...)

Náš král si samozřejmě také choval šaška. (...)

Jeho blázen či dvorní šašek nebyl však jenom šaškem. Měl v očích krále trojnásobnou cenu – byl totiž navíc trpaslík a mrzák. (...)

Domnívám se, že jméno Skokan nedali trpaslíkovi kmotří při křtu, ale že mu je jednomyslně přiřklo sedm ministrů pro jeho neschopnost chodit jako ostatní lidé. Skokan se opravdu mohl pohybovat jen jakýmsi škubavým krokem – něco mezi skákáním a plazením – a tyto pohyby skýtaly neomezenou potěchu a ovšem i útěchu králi, ačkoli krále i s jeho vydutým břichem a vodnatelnou hlavou považoval celý dvůr za postavu vsutku nádhernou. (...)

Nemohu říci přesně, odkud Skokan původně pocházel, vím jen, že to byla jakási barbarská země, o které nikdo nic nikdy neslyšel, a že byla nesmírně daleko od dvora našeho krále. Skokan a s ním mladá dívka, téměř právě tak zakrslá (ovšem jinak krásně souměrná a k tomu skvělá tanečnice), byli uneseni ze svých domovů a posláni jako dar králi jedním z jeho vítězících generálů. (...)

Jednou se král rozhodl uspořádat na počest jakési významné státní události – už nevím jaké – maskární ples. (...)

Když dva maličcí přátelé předstoupili před krále, zastihli ho se všemi sedmi kabinetními ministry u vína; ukázalo se však, že mocnár má mizernou náladu. Věděl, že Skokan víno nemá rád...

„Pojď sem, Skokane,“ řekl, když šašek a jeho družka vstoupili, „nejdřív zhltni tady ten pohár na zdraví svých dalekých přátel (Skokan jen povzdychl), a pak nás oblaž svým důvtipem...“

Skokan se také smál, ale jen chabě a jaksi nepřítomně.

„Nu tak,“ řekl král netrpělivě, „nic tě nenapadá?“

„Pij, povídám!“ křičel ten netvor, „nebo u všech d'asů –“

Trpaslík váhal. Král zrudl zlostí. Dvořané se šklebili. Tripetta, na smrt bledá, přistoupila k mocnárovi trůnu, padla před ním na kolena a zapřísahala ho, aby ušetřil jejího přítele.

Tyran chvíli jen žasl nad její smělostí, jako by se rozpákoval, co počít nebo říci – jak nejvhodněji vyjádřit svůj hněv. Posléze ji beze slova od sebe odmrštil a obsah vrchovatého poháru jí vchrstl do obličeje.

Ubohé děvče se s námahou zvedlo, a aniž se odvážilo vzdychnout, vrátilo se na své místo na konci stolu. (...)

Na chvíli se rozhostilo hrobové ticho...

A tu se trpaslík zasmál... a odhalil přitom řadu velkých, silných a velice odpudivých zubů. (...)

„Nemohu říci, jak to spolu souvisí,“ prohodil s naprostým klidem, jako by v životě nevypil ani kapku vína, „ale vzápětí nato, co Vaše Veličenstvo uhodilo dívku a vchrstlo jí do obličeje víno – vzápětí nato, a zrovna když se papoušek za oknem tak divně ozýval, vzpomněl jsem si na jedno báječné vyražení – je to naše národní zábava a často ji u nás provozujeme na maškarádách, ale zde by to byla úplná novinka. Bohužel je k tomu zapotřebí osmi lidí a –“

„Je nás tu tolik!“ zvolal král a smál se, jak pohotově přišel na tu náhodnou shodu. „Osm je nás nachlup – já a sedm mých ministrů. Tak ven s tím, jaké je to vyražení!“

„Říkáme té hře Osm spoutaných orangutanů,“ odpověděl mrzák, „a je to opravdu nesmírně zábavné, když se to dobře sehraje.“ (...)

Když vřava vrcholila a kdekdo se staral jen o vlastní kůži – v tlačnici rozčileného davu totiž opravdu hrozilo nebezpečí – mohli jste spatřit, jak řetěz, na kterém visíval lustr a který byl této noci vytažen, zvolna klesá dolů, až se hák na jeho konci zastavuje pouhé tři stopy od podlahy.

Brzy nato král se svými sedmi přáteli doklopýtal přes celý sál až pod kupoli, přímo k řetězu. A tu trpaslík, který jim byl v patách a popichoval je, aby zvyšovali rozruch, popadl jejich řetěz v průsečíku uprostřed kruhu a bleskurychle jej zavěsil na hák, na kterém býval zavěšen lustr. A poté jakási neviditelná síla vytáhla hák tak vysoko, že orangutani se rázem octli v těsně sraženém hloučku, čely k sobě. (...)

„Já se o ně postarám!“ ječel teď Skokan a jeho pronikavý hlas překřičel snadno všechny ten povyk. „Však já se o ně postarám! Myslím, že je znám. Jen co si je pořádně prohlédnu, hned vám řeknu, co jsou zač!“ (...)

Celý sál (i s opicemi) se svíjel smíchy, ale tu šašek náhle pronikavě hvízdal – a vzápětí vylétl řetěz prudce nahoru, vyvlekl s sebou užaslé, zmítající se orangutany a nechal je viset v prostoru mezi kupolí a podlahou. (...)

Za pár vteřin bylo všech osm orangutanů v jediném plameni. Dav pod nimi ječel, zíral na ně ochromen děsem, ale nemohl jim v ničem pomoci.

Když potom plameny vyšlehly dивоčeji, vyšplhal se šašek, aby jim unikl, o něco výš; tímto pohybem upoutal pozornost zástupu, který se opět utišil. A tu trpaslík ještě jednou promluvil:

„Teď už vidím jasně, jací lidé se skrývají za těmito maskami. Je to mocný král a jeho sedm nejdůvěrnějších rádců – král, který se nebojí udeřit bezbranné děvče, a sedm rádců, kteří ho k takovým podlostem navádějí. A já, já jsem prostě Skokan, šprýmař, a tohle je můj poslední šprým.“ (...)

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Edgar Allan Poe: Filosofie básnické skladby

Spisovatelé – zvláště pak básníci – nás většinou chtějí udržovat v domněnku, že tvoří v jakémsi ušlechtilém šílenství – v jakémsi nazíravém vytržení – a přímo by se zhrozili, kdyby měli dát čtenářům nahlédnout za kulisy, na nehotové myšlenky, dosud rozkolísané a vratké – na vlastní záměry pojaté až v poslední chvíli – na nesčíslné záblesky myšlenky, které nedozrály k úplné podobě – na dozralé nápady, nepotřebné, a proto malomyslně zahozené – na místa pečlivě vybíraná a potlačovaná – na pracné pilování a vsuvky – slovem na hnací a posuvná kolečka – na jevištní mašinérii – na schůdky i propadliště – na falešný knír, šminku i flastříky, z nichž se v devětadevadesáti případech ze sta skládá majetek literárního herce.

Druhý text Poe napsal jako provokativní interpretaci své básně Havran. Rozbílí v ní ustálené představy o romantismu jako o exaltovaném, emocionálním slohu zaměřeném pouze na boj o velké ideje. Povídka samozřejmě mnohé romantické rysy má: hrdina (původem z exotických končin) je výjimečný a vůči společnosti vyloučený, vizuálně i svým původem outsider. Jeho vnitřní život není pro pozorovatele zvenčí čitelný, ale Skokan klade na první místo čest, důstojnost a lásku. Jeho pomsta je strašná, ale zcela podle pravidel žánru: žádný skutek se neztratí, odplata vždy přijde. Poe ovšem – a má v tom osobní zálibu – připomíná, že mj. jsme na prahu průmyslové doby: popis technických náležitostí pomsty je strojově přesný, na vše je pamatováno, logika triumfuje: najde se ovšem místo i na anglosaskou ironii.